ఆంధ్రకేసరి గ్రంథమాల. ౫.

ప్ర[illegible]

20-11-51

వృష

శ్రావణం

జులై ౧౯౪౭.

ప్రకాశకుడు:-

గుండవరము హనుమంతరావు.

సుల్తాన్‌బజారు, హైదరాబాదు-ద.

వెల: ౪ అణాలు.

మహారాజ పోషకులు:

శ్రీశ్రీశ్రీ రాజా రామదేవరావు బహద్దరుగారు

రాజ పోషకులు:

శ్రీశ్రీశ్రీ రాజా బహద్దరు వెంకటరామారెడ్డి ఓ. బి. ఇ. గారు
,, ,, ,, దోమలపల్లి యాదగిరిరావుగారు
,, ,, ,, అక్కినేపల్లి జానకిరామారావుగారు

పోషకులు:

శ్రీశ్రీశ్రీ రాణీ భాగ్యలక్ష్మమ్మగారు
,, ,, ,, మాడగిరి నారాయణరావుగారు

అభిమానులు:

శ్రీ శ్రీ ఇల్లిందల రామచంద్రరావుగారు; ఎచ్. సి. ఎస్.
,, ,, కొంపల్లి హరహరిరావుగారు
,, ,, పుల్లమరాజు వెంకటేశ్వరరావుగారు
,, ,, మందుముల రంగనాథరావుగారు
,, ,, జీ. శ్రీనివాసరావుగారు
,, ,, అందుగుల లక్ష్మారావుగారు

సహాయకులు:

శ్రీ చిక్కేపల్లి రామచంద్రరావుగారు
,, డి. వి. రామారావుగారు
,, ఆగీరు ఈశ్వరయ్యగారు
,, చరుకుపల్లి హరికృష్ణారావుగారు
,, ఎస్. నారాయణగారు

మనవి

ఈ 'స్రవంతి' మా గ్రంథమాలయొక్క ఆరుదవ ప్రసూనం. కొంచం ఆలస్యమయినా సంవత్సరానికి అనుకున్న పుస్తకాలు ప్రచురించినాము. వచ్చేసంవత్సరానికి గ్రంథమాల నియమాలు మారినావి. సంపాదకవర్గంలోకూడా మార్పు కలిగింది. 'ఆంధ్ర కేసరి' మాసపత్రిక, 'ఆంధ్ర కేసరి' గ్రంథమాల రెండూ నిర్వహించటం, ప్రస్తుతపరిస్థితుల్లో యించుక కష్టంగా నున్నది. కాబట్టి యికముందు, ముందే వార్షికమూల్యము గ్రైకొని 'యిన్నిపుస్తకాలు వేస్తాము' అని చెప్పదలచుకోలేదు. యథాశక్తి మేమే పుస్తకాలు, మా యనుకూలం ప్రకారం, ప్రచురించి, యేపుస్తకం వెల ఆ పుస్తకంకొరకే యేర్పరుస్తాము. కాబట్టి మా చందాదారులు నిరుత్సాహపడ నవసరం లేదు. వారు మా ప్రతిపుస్తకాన్ని మునుపటివలెనే ఆదరించి స్వీకరిస్తారని నమ్ముతున్నాము.

కాగితము కరువులోగూడా ఈపద్యాలపుస్తకం యిట్లా రావడానికి మాగ్రంథమాల జయప్రదంగా నడవడానికి తోడ్పడిన మహాశయులందరికీ మా మనః పూర్వకమైన గౌరవాభినందనములు. వారి ఆదరాభిమానములకు పాత్రులమగుటకు యిక ముందుకూడ ప్రయత్నిస్తామని గట్టిగా చెప్పగలము.

ఇట్లు,

ప్రకాశకులు.

ఆంధ్రుడా?

స్వాగత మాంధ్ర సోదర!
విశాలప్రపంచము నొక్కసారియు
ద్వేగ మనస్కుడౌచు కనువిప్పి
కనుంగొనుమయ్య! నల్గడల్
మూగినవప్పుడే ప్రళయముం
దలపించెడి కారుమబ్బు; లీ
భోగపరాయణత్వమిక పొందదు
మేల్కొను మాంధ్రసోదరా!

ఎంతటి స్తోత్ర పాఠముల
నెవ్వరొనర్చిన గాని నీకు నా
వంతయు శక్తి రాదు; యిటు
లాత్మ విహీనుడవైతివేమి? ఆ
శాంతములందు దిగ్విజయ
స్థంభము నెత్తుగ నాటినట్టి యా
కాంతకు కద్దు చెడ
గల్గితె? యాంధ్రుడ లెమ్ములెమ్మికన్.

చూడుము, నీదుతల్లి యె
యశోకవనంబున సీతమాడ్కి య్యు
ల్లాడెడు నన్యరాష్ట్రముల
లావుదొరంగి; తదీయముక్తికై
వేడగరాద దెవ్వరిని
వీరుని బోలెచరించి, నీవె యా
చేడియ బన్నముల్విడగ
జేసి తరింపుము ఆంధ్రసోదరా!

కాలమహాబ్ధి వీచికల
గాసిలి కోర్వగ లేక ఉగ్రవా
తూలహతిన్ భ్రమించి
పలుత్రోవలద్రొక్కెను నావయాంధ్రి. ఎ
ట్లో లవమాత్రప్రాణముల
నొడ్డుకుజేరిరి నీదుసోదరుల్!
యేలర ఆంధ్ర! వారిగని
యిట్లు మనంబున చీదరించెదో?

అంతరించెను నీదు యనుగు పుత్రుల ఖ్యాతి
హారతికర్పూర మట్లుగాగ;
కాలవాహినిలోన గలసి పోయెను నీదు
పూర్వవైభవ యుక్త భూరి కీర్తి;
మఱికొన్నాళు బండు నీ భూమిసారములెల్ల
కలలోని వార్తలై నిలిచిపోయె;
ఏ గుంటలో నీర మాగుంట నింకిన
సామెతగా నీదు శౌర్యమింకె;

నీదు పుత్రులు నీయందు నెనరుదప్పి
మైమరచి నీదు పాలనమానినారు!
తల్లిరో నీకు యిందరు తనయులుండి
గర్భదుఃఖంబు తప్పదు గాదెయకట!!

బి. విశ్వనాథం.

విజయ గానము.

ఆంధ్రమాతకు విజయమగునని
యాంధ్రదేశము కీర్తిగనునని
యాంధ్రవీరులు శక్తియుతులని
యాంధ్రపుత్రుల చెవులకింపుగ

నాలపింపుమి మధురగానము
నాలపింపుమి కోకిలా!

కనులు తెరువని కాలమందున
గాసినందుచు కొంతకాలము
కలిసియుంటివి కాకిమూకల
కర్కశత్వ నినాదముల్ విని
కల నిజమ్మును గాంచి త్వరపడి
కడకుదొలగి తనంతకీర్తిని
గడనసేసితి ముదమునందితి
కరుణచరితము నాంధ్రవీరుల
కర్ణరంధ్రము లందు సోకగ

నాలపింపుమి మధురగానము
నాలపింపుమి కోకిలా!

అణగియుండిన ఆంధ్ర తేజము
ఆరిపోవగ లేదటంచని
అద నెరింగిన పూర్వరీతిని
యఖిలమగు తన నైజరూపము
నాంధ్రసుతులకు చూపగలదని
          యాలపింపుమి మధురగానము
          నాలపింపుమి సోదరా!

వేడిఎండల కాగ జాలక
వాడియుండిన ఆంధ్రవృక్షము
నేడు కురిసెడి వర్ష వితతికి
బోడితనమది వీడి పోవగ
వేడుకలర చిగిర్చెనంచని
ఆంధ్రపుత్రుల యాత్మలలరగ
          నాలపింపుమి విజయగానము
          నాలపింపుమి మధురరవమున
          నాలపింపుమి సోదరా!

ఏటూరి సత్యనారాయణరావు.

రాణాప్రతాప సింహుఁడు.

దాసోహమ్మని వైరికింకరుఁడనై
దాస్యంబు గావించుటల్
వాసిన్ ధైర్యము మొక్కవోని యశశ్శో
భా దీప్తి మాయించి శ్ర
ద్ధాసిన్ మూలకుబెట్టుటంచెరిగి యా
త్మార్పణ్యతన్ దేశసే
వా సంసిద్ధిత గానకేగగ ప్రతా
పా! నీకె చెల్లున్ సుమీ!

ఎండ కన్నెరుగని యిల్లాలు రానేల
చండ భానుప్రభా కాండమరయ?
తూగు టుయ్యేలలోన నూగులాడెడి సుతుల్
బండ రానేలపై బవ్వళింప?
షడ్రసోపేత భోజనము సల్పెడి నీవు
కందమూలముల నా కలినిదీర్ప?
పరిచర్యలొనరించు పరిచారకులులేక
సాధ్వి నీ భార్యయే సకలమరయ?
తోడి రాజన్యులెల్లరు పీడి నిన్ను
ఆక్బరున్ జేరి సుఖముల సంద్రుచుండ

అతడు తనదాస్యముఁ గొను మనుచునుండ
ధీర వీర ప్రతాప! నీవేర స్వంత
రాజ్యముఁ జేయఁబూని, నిరాకరించి
కడకుఁద్రోసితి వాతని కాంక్షలన్ని!

సుతులు యాఁకలిఁగొని యేడ్వఁజూచి తల్లి,
'వంటకము లాచరించి వేవత్తు'ననుచు
బిడ్డలఁ మీఁకఁడఁ జేర్చి ప్రేమమీర
వంటశాలలో చేరిన పసి నిసుగులు
'అన్న మన్న' మటంచును యార్తి దేల
యెంత దురపిల్లితో రాజ! హీనస్థితికి!

అట్టి సమమూన మొగలులు యరుగుదెంచు
చున్న సడి విని రాణినిజూచి 'వంట
వీడి పయనమ్ము గమ్మ'ని వేఁడుకొనుట
నీకె యెంత దుస్సహమయి నెగడినదియొ?

ఇట్టులాకనాఁడె యేదు మార్లేదు చోట్ల
వంట మొదలిడి వెంటనే పరుగులిడుచు
వెడలిపోవంగ బాలుడు వెక్కి వెక్కి
అలమటించుచు నాఁకలి కాగలేక
సొమ్మ సిలిపోవుచుండుట జూచి యెంత
పరితపించితివో నీవు నరవరేణ్య!

ఎనమిదవచోట పోయిబెట్టి యెంతోశ్రమచె
రొట్టె నొకదానిజేసితే!! రోదనంబు
మాని బాలుడు తినుచుండ శ్వానమొకటి
దాని నెత్తుకుపోయిన తరుణమందు
పిల్లవాడేడ్వ మొదలిడ పెద్దవైన
నీకు సహితము కన్నీరు నెగడెనేమొ?

....

ఇన్ని యిడుముల బడియును యెన్నడేని
ధైర్యమును సుంతవీడక దైవగతికి
చింతనందక తుదకు నీ పంతములను
ధన్య మొనరించినావు ప్రతాపసింహా!

బోయినేపల్లి రంగారావు.

సంధ్య.

కమల! యేటికి కోపముకాంతుపైన
బూనెదవు? ఆతడేతప్పు బూన్కితోడ
జేసెనీయందు? ఇంతకే చెలిమిమాని
ముఖము ముకుళించెదవ నీవు మూర్ఖవగుచు ?

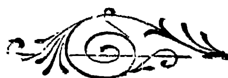
కాల మహిమంబునకుతాను గట్టువడుట
నీదు కోర్కెల నెరవేర్ప లేదశక్తి
నందుచేతనె ముఖమెల్ల నరుణకాంతి
'దీప్తి'చే వెలవెలబారె దీనుడగుట.

నీదు వికసితముఖమును నీ కపోల
రుచులు నీ యధరామృత రుచులువీడి
పోవ నామిత్రునకునెట్లు వలనుపడును?
మనసు నిలకడ బూనునా–మాటకైన ?

కర్మ బద్ధుండగుట చేత కాంతుడట్లు
నిన్ను విడనాడిపోయెను. నికమరయ
వేరు తలపులులేవు; నీమేలు చాల
సంశయించెదు యూరకే సచివుసట్లు?

కాంతు వియోగ సంజనిత
గాఢ తమః పటలంబునందు నో
కాంతయ దేల మూర్ఛిలెదు?
గాసిలి జెందుచు చిన్నబోయె దో
క్కింత విళంబనంబు సహిం
యింపక వచ్చును నిన్ను జూడ నీ
వంతలొ కోపముఙ్ విడచి
యాతనికిమ్ము సుస్వాగంబులఙ్.

గొబ్బూరు రామచంద్ర రావు.

దైవం?

గణ గణ మ్రోగే
గంటల చప్పుడు
విద్యా దేవుని
మేలు కొల్పునా?

విప్రులు పాడే
వేద పనసలు
రాతి బొమ్మలను
రంజిల జేస్తావా?

'భక్తులు' చేసే
భజనల మ్రోతకు
సరిగా వింటే
చెవుడు పుట్టదా?

ఆతని పేరుతో
అయ్యో హత్యల క
సలతడుంటే
హడలి పోవడా?

మతపు పిచ్చితో
మానవ లోకం
మురుగెత్తించే
మొద్దా దైవం?

కనక దుర్గాప్రసాద్.

భరత దేశము.

ఆంధ్ర దేశము భరతమాతకు
నొసట దిద్దిన తిలకమనుచును
భరత దేశపు పుణ్యభూమిని
భక్తి గొల్వుము సోదరా। ॥భ।

స్వర్ణ దేవళ తాజమహాలుచె
లోకమందున కీర్తి గాంచిన,
హిందు, ముస్లిం, క్రీస్తు, సిక్కులు
అన్ని మతముల కాటపట్టగు ॥భ॥

కవితకన్యక నాట్యమాడిన
గానకళలును మిన్నుముట్టిన
వాఙ్మయంబున వాసికెక్కిన,
గంగయమునా సింధునదులచె
ప్రజలసాకెడి కామధేనువు
కోహినూరుకు పుట్టినిల్లగు ॥భ॥

రాజరుద్ర ప్రతాపసింహుల
శ్రీయశోక శివాజీధీరుల
ఖాన్ ఆజాద్ వీరవరులను
మదనమోహన గాంధినెహ్రూ
దాసు బోసుల గన్నతల్లగు
భరతదేశపు పుణ్యభూమిని
భక్తిగొల్వుము సోదరా!

గొబ్బూరు గోపాలరావు.

ఆహ్వానము.

కనులు మూసిన యంతనే కలలో నీదు
తరుణమోహనముగ్ధ సౌందర్యప్రతిమ
మానస విలోచనంబుకు గానబడును;
మంజుభాషలు లలితకోమల మృదూక్తి
చెవుల ధ్వనియించి హృదయంబు జీల్చివైచు
సారభాంచిత పుష్పసంచయ మనోహ
రంబు నీ సఖ్యమతివ స్వప్నంబునందు
నైన నీచెల్మి కమ్మ పూదేనెసోన.

మెల్లమెల్లగ మాయమౌ మేఘమట్లు
నీలివలి పంపుటొల్లియ వాలుజడను
అతను ధనువను తనువుతో నవతరించి
బాధ గలిగించినావు నాప్రాణసకియ!

పరిచయమైన దాది పలు
బాముల నోర్చుట దూరదూరముగ్
దిరుగుట తప్పులొప్పులను
దెప్పుట కోపము చేత నెప్పుడున్
చురచురలాడె కాని మన
సుల్ తమితీరగ ప్రేమమాధురీ
ఝురులను గ్రోలెనే యొక వ
సంతమునైన సుఖిస్తి మే చెలీ?

తరుణమున్నప్పు డవకాశ మరయవలయు
సహజమగు కాంక్షలన్నియు జారెనేని
పిదప జింతింపగలుగు నిర్వేదఫలము
కానసూచించువాడ మార్గమ్ము వినుము!

అనుమానించెద వేల? యెల్లరకు ము
ఖ్యంబైన లీలా విలా
సన గాగ్రంబున నీవు నేను సఖి యి
ష్టా గోష్టిగా నైక్యమై
వనముల్ పర్వత స్వచ్ఛ తోయముల సౌ
భాగ్యంబు నెచ్చోట నుం
డునో యచ్చోటికి రమ్ము పోవుదము రెం
డో మూడు మాసంబులున్.

ఆ సుఖ కాలమందు దిన
మంతయు కోరికలీన హృద్య కా
వ్యాసవ పానముఁ మధుర
వాద్య సమన్విత దివ్యనాట్య వి
న్యాసము నవ్యరాగ మృదు
లార్ద్రి మనోహర గానముఁ కళో
పాసనలందు బ్రహ్మ పర
మైన సుఖంబట మైహికంబుగఁ.

రేయి బవలును ప్రతిరోజు ప్రేమజలధి
నోలలాడుచు నన్యోన్య లాలనంబె
ప్రణయ కోపాల దీర్పగ; ప్రిమద మెల్ల
'మాది'యని చాటిచెప్పెడి మాడ్కి-మనము
ఒకరి కౌగిళ్ల నొకరము యొదిగి యొదిగి
అధర మధుస్వాదనంబె యాహారమనగ
హర్ష బాష్పోదకమె దప్పినార జేయ
మరచి యుందమురమ్మ యీ వసుధ చెలియ.

ఇంతటి సౌఖ్య జీవనము
కింతియె కాలము? స్వల్పమంచు నో
యింతిరో నవ్వబోకు పరు
లెవ్వరి యల్లరి సోకరాని యే
కాంతము సుప్రశాంతియు న
కల్మషమౌ హృదయానురాగ గీ
తాంతర మాధురీ మహిమ
తక్కువమైనను గోలుపోదు మే?

బూర్గుల రంగనాథరావు.

సంతాపము.

ప్రాయము బాల్యమింక నెడ
బాయగ లేదు; నితాంత సచ్ఛుభో
పాయములైన విద్యల ను
పార్జన సేయగ లేదు; తావక
శ్రేయము గోరు మాత కెద
జేకుఱ లేదు ప్రశాంతి; యప్పుడే
యీ యప మృత్యువాతబడి
యేగితివా? దివి వేంకటేశ్వరా!

అతుల ప్రాభవ చాతురీ విభవధీ
వ్యాపార పారీణతాం
చిత దీర్ఘాయువువై యఖండ యశముం
జేకొందు వీవంచు నెం
చితి మెన్నండయినం గటా! హతవిధీ
చింతింప లేదింతలో
శత వర్షంబులు నిండు నీకనుచు మా
స్వప్నంబునం బాలకా!

పిడుగువంటి యీవార్త విన్బడిన; నుంత
చనువుగలమాకె యెంతోవిషాదమయ్యె
అకట! కడుపారగన్న నీ యనుగుతల్లి
శోక మెటులుండునో చూడుమా కుమార!

కన్నీరు మున్నీరుగా నేడ్చుచుండె "నా
కొడుకా" యటంచు నీ కూర్మితల్లి;
నిస్పృహా వశమున నిశ్చేష్టుడై మహా
వ్యథచేగృశించె నీ యనుగు తండ్రి;
"తమ్ముడా! నిన్నిక దర్శించుటెట్టులం"
చని శోకమొందె నీ యనుజచయము;
చిఱుత తనంపు నీ చేష్టలెల్ల దలంచి
యలమటించెడు త్వదీయాప్త వితతి.

ఇందఱిట్టుల నీ కొఱ కేడ్చుచుండ
సుఖ మనుభవింప బోయితే సురపురంబు;
మా పురాకృత పాపస్వరూపమిట్లు
ఫలితమయ్యె నటంచేము దలతుమయ్య.

కూపమునందు నీ వటుల
గూలి దరిన్గనలేక మున్గుచుఁ
దాపము జెంది దైన్యమున
దల్లడమందుచు "నయ్యొ అక్క! యో
బాపు! యికేను బోదున"ని
పల్కితి వంచని వింటి; ముద్దుకు
ఱ్ఱా! పవిబోలు మానసము
నైన పగుల్పగ జేయకుండునే?

నీరుచిర వర్తనంబును నీ స్వతంత్ర
భావ విలసిత చతుర సంభాషణములు
కుటిల మెఱుగని నీ కల్మి గోలు తనము
మఱతుమే? మేమికెన్ని జన్మములకైన.

వెలమల రామగోపాలరావు.

భారతీ!

హాటక గర్భరాణి! నిఖి
లాంధ్ర విశుద్ధ కవిత్వ సంపదల్
వాటముగాను మా కొసగి
భావములల్ ప్రకటింపజేయు మా
మాటలమేటి మా హృదిని
ప్రస్తుతిజేయు సుశక్తినిచ్చి మో
మోటములేక కావ్యముల
ముచ్చటగా వెలయింప జేయుమా!

తెలుగు కవిత్వ సంపదను
తియ్యదనంబును నెల్ల దిక్కులల్
సులువుగ వ్యాప్త మానటుల,
'చోద్యము విశ్వములోని భాషలల్
తెలుగె రసార్ద్రి భావముల
తేనెల పుట్ట' యటంచు గొప్పగా
బలుకుచు నున్నవార్ల, మరి
బలుకుచు నుందురు శాశ్వతంబుగల్.

రాయలకీర్తి వెల్గులెల
బ్రాయఘ్రుచిందులు ద్రాక్ష, నిస్పృహ
ధ్యాయ కవీశ్వర కృతుల
తావుల జిమ్మగ నాంధ్ర రాష్ట్రపు
పాయస మందుకొంచు పర
పంచల జిక్కక వ్రాసినట్టి శో
భాయుత కావ్య గీతి కల
పావనతన్ యొనగూర్పు భారతీ!

ఏడువకమ్మ! 'ఆంధ్ర వసు
ధేశుడు బోయెను. ఏది దిక్కు? నా
నీడకు వచ్చువారెవరు?...
నీడయటన్నది నే నొసంగుదే?
వాడిన దాంధ్ర వృక్ష'మని
వందురకమ్మ! నవీన కావ్యముల్
పాడుదు రాంధ్ర పుత్రుల వి
పాత యశమ్మును పెంపు సేయగన్.

అందుగుల లక్ష్మారావు.

చిట్టి చంద్రుడా!

పారదోలావోయి
నాచిట్టి చంద్రుడా!
పారదోలీ నీవు
హాయిగొల్పావు.

మబ్బుల్లో కూడేటి
మాయలూ జేసేటి
మాయ మంత్రాలతో
మరుగు దొంగలగూర్చు
కారు చీకటులను ॥పార॥

ప్రేయసీ ప్రియులకు
ప్రణయ వాహినిలోన
అడ్డు గలిగించేటి
అమవాస్య రాత్రులన్ ॥పార॥

అడుగులూ తడబడుతు,
అణువు మాత్రములోన
అన్య త్రోవల బో
బాటసారుల భ్రాంతి ॥పార॥

కారు మబ్బులలోన
కంచెల్లో మేసేటి
క్రోడా లేగల కొరకు
రైతు భయభ్రాంతులన్ ॥పార॥

'చంద్రుడేడే' యన్న
చంటి పిల్లలపోరు
తప్పించ మెప్పించ
తల్లిపడు తహతహను ॥పార॥

పారేటి నదులలో
ప్రజ్వరిల్లే కాంతి
కప్పి పుచ్చగజూచు
కటిక చీకటిని ॥పార॥

'కథ లెన్ని చెప్పినా
చెవుల కింపేగాని
కంటి కింపేదన్న'
కన్న కొడుకూపోరు ॥పార॥

'ఎటుజూచినాగాని
ఏమిలేదూ' అంచు
ఏకాంత కవిభ్రాంతు
లెగిరిపోవ్వూనట్లు ॥పార॥

లేత చిగురాకులకు
లేని వన్నెలనిచ్చి
కవుల లేపీ నీవు
కలము నందించి
కైత లేని కొరత ॥పార॥

అందుగుల తిరుమలరావు.

గాంధీమహాత్ముడు

భారతప్రజానీక హృత్ఫలకభాగ
చిత్రితాదర్శమూర్తి! పూజితవిచిత్ర
నిర్మకుటచక్రవర్తి! సన్నియమవర్తి!
భావి భారతదేశ సౌభాగ్యకర్త!
వర్ణభేదకారక పరిపంథి! గాంధి! ౧

సరళపథగామి! ప్రాచ్యపాశ్చాత్యశాస్త్ర
గతరహస్యార్థ వ్యాఖ్యానకర్త! జాతి
దుర్దశాధ్వాంత నిర్ధూత తుహినకరుఁడు!
ఆత్మనిగ్రహపరుఁడు, సత్యవ్రతుండు. ౨

దాస్యశృంఖలాబద్ధయై, లాస్యదివ్య
నైజ తేజోవిభూతినంతయును బాసి
దీనదృక్కులఁ బఱచు మాతృ చరణాబ్జసేవ
లందహర్నిశమువసించుచుండు. ౩

గర్భనిర్భేదకస్థితిఁ గనులనురలు
ఉష్ణబాష్పములనుఁజిమ్మ, యోర్పుమీర
బీదవారలనోదార్చి యాదరించి
సిలుగులనుబాపి సంతృప్తిఁగలుగఁజేయు. ౪

కూడుఁగుడ్డకునోచని కోట్లకొలఁది
భారతీయులదుఃఖంబుఁ బాపనెంచి
స్వీయ సౌఖ్యములనువీడి వివిధగతులఁ
బాటుఁబడుచున్న ఘనదీన బాంధవుండు! ౫

సద్గృహస్థుఁడయినఁగాని జఱుపుచుండెఁ
గఠిన బ్రహ్మచర్యాశ్రమక్రమవిధులను
దుర్బలశరీరుఁడయ్యును దొలఁగకుండ
శత్రుజాలమునోడించు శక్తియుతుడు.

పాంచభౌతిక దేహ సంబంధవిధుల
నాచరించుచుఁ బ్రాపంచికాత్మసుఖ వి
వర్జితాముష్మికానంద పారవశ్య
మునమెలంగునిష్కామయోగ నిరతుండు.

బ్రహ్మతేజంబును లలాటభాగమందుఁ
జిన్మయానందగరిమ హృత్సీమయందు
శాంతరసమునునిడుద దృగంతమందు
సంతరించుకొన్నట్టి విశ్వంభరుండు.

మూడుగజములచేనేత ముతకగుడ్డ
మొలకుఁగట్టుకొన్న 'ఫకీరు' మోమునందు
రాజకీయవేత్తలనుఁ బరాజితులనొనర్చు
దివ్యతేజస్సు కన్పడుచునుండు.

పద్మబాంధవుఁడస్తమింపని విశాల
రాజ్యమునకాధిపత్యము ప్రాప్తమైన
జార్జి సార్వభౌముని కరస్పర్శనలకుఁ
జేతినందిచ్చిన వినమ్రశేఖరుండు.

మోహనాకారుఁడునుగాడు-ముసలివగ్గు;
నాగరికుఁడునుకాడు - సనాతనుండు;
విస్మృతావనీశుఁడుకాఁడు-పేదరైతు;
కాని ముఖ్యాతిముఖ్యులలోనమిన్న. ౧౧

ప్రథిత మౌనవ్రతావలంబనమునఁ గడు
క్లిష్టరాజ్యాంగ సూత్రవ్యాకృతినొనర్చు;
సత్య నియమపాలనమునఁ జక్కఁజేయు
వైరిహృదయ దౌర్జన్య నివారణంబు. ౧౨

ప్రాత హిందూమతవిరుద్ధ భూరిదోష
సహితస్పృశ్యభేదవివాద సరణినెల్లఁ
గఠినహృదయములుకఱిగి కదలునట్లు
నిరశనవ్రతారూఢుఁడై నిలుపఁగలిగె. ౧౩

భారతీయ విజ్ఞానసంపదను భద్ర
పఱుప, విద్యాప్రణాళిక 'వార్ధ' యందు
సహృదయ వివిధభాషావిశారదుల స
మక్షమందుబోధించి సమ్మతిగడించె. ౧౪

స్వర్ణవాహినీ త్వరితప్రవాహమునకు
ఆనకట్టగట్టఁదలంచి పూనినాఁడు
ఖద్దరోద్యమవ్యాప్తికి-గట్టువడెను
స్వార్థపరులదుశ్చేష్టలా సమయమందు. ౧౫

హృదయభాండమునుండి యమృతమొ? విష్ణు
పాదపద్మ సేవాసక్త భక్తిరసమొ?
ధనికభిక్షుక సుఖదుఃఖ తారతమ్య
జనితవిస్మయోద్రేక బాష్పములో? కాని
కురియుచుండ నారతము-వా క్రువ్వఁగలమొ?

వృషభకేతనుండేమొ? జితేంద్రియుండు;
శ్రీశుఁడో యేమొ? గీతోపదేశకుండు;
హరిహరావతారంబొ? కరాబ్జములను
రాట్నముతకిలీలుండు నిరంతరంబు.

కలముఁబట్టినవాణి ప్రక్కఁగ నెనిలుచు,
నున్నచోటనెలక్ష్మి ప్రసన్నయగునుఁ
బరులనోడింపఁ బార్వతిభయముఁబాపు-
మూడుమూర్తులయవతారమూర్తియేమొ.

అటులఁగాకున్న 'గాంధీమహాత్ముఁ' డెటుల
లక్షలాది గ్రామములుగలట్టి భరత
దేశమున నొకమూల నొదిగిచరించు
స్వల్పమానవుండయ్యుఁ బ్రపంచ నాయ
కాగ్రణులలోన ముఖ్యుఁడై యలరఁగలఁడు?

—పుంచల్ల సుదర్శనాచారి—